

YAZIM KURALLARI KONU ANLATIMI

SERDAR BAŞ

YAZIM KURALLARI

BÜYÜK HARFLERİN YAZIMI

A. Cümle büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Ak akçe kara gün içindir.*
- *Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir. (Atatürk)*

☑ Cümle içinde tırnak veya yay ayraç içine alınan cümleler büyük harfle başlar ve sonlarına uygun noktalama işareti (nokta, soru, ünlem vb.) konur:

ÖRNEK:

- *Atatürk "Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!" diyor.*
- *Anadolu kentlerini, köylerini (Köy sözünü de çekinerek yazıyorum.) gezsek bile görmek için değil, kendimizi göstermek için geziyoruz. (Nurullah Ataç)*

UYARI: İki çizgi arasındaki açıklama cümleleri büyük harfle başlamaz:

ÖRNEK:

- *Bir zamanlar -bu zamanlar çok da uzak değildir, bundan on, on iki yıl önce- Türk saltanatının maddi sınırları uçsuz bucaksız denilecek kadar genişti. (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)*
- *Bu sefer de onları -her zamanki yerlerinde bulmak ihtimaliyle- farkında olmadan aramıştım. (Ahmet Hamdi Tanpınar)*

☑ İki noktadan sonra gelen cümleler büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Menfaat sandalyeye benzer: Başında taşırsan seni küçültür, ayağının altına alırsan yükseltir. (Cenap Şahabettin)*

UYARI: İki noktadan sonra cümle ve özel ad niteliğinde olmayan örnekler sıralandığında bunlar büyük harfle başlamaz:

ÖRNEK:

- *Bu eskiliği siz de çok evde görmüşsünüzdür: duvarlarda çiviler, çivi yerleri, lekeler... (Memduh Şevket Esenal)*

UYARI: Rakamla başlayan cümlelerde rakamdan sonra gelen kelime özel ad değilse büyük harfle başlamaz:

ÖRNEK:

- *2007 yılında Türk Dil Kurumunun 75. yılını kutladık.*

☑ **Örnek niteliğindeki kelimelerle başlayan cümlede de ilk harf büyük yazılır:**

ÖRNEK:

- *"Banka, bütçe, devlet, fındık, kanepa, menekşe, şemsiye" gibi yüzlerce kelime, kökenleri yabancı olmakla birlikte artık dilimizin malı olmuştur.*
- *"Et-, ol-" fiilleri, dilimizde en sık kullanılan yardımcı fiillerdir.*

B. Dizeler büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi. (Muhibbi)*
- *Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak. (Mehmet Akif Ersoy)*
- *Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik. (Yahya Kemal Beyatlı)*

C. Özel adlar büyük harfle başlar:

1. Kişi adlarıyla soyadları büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

Mustafa Kemal Atatürk, İsmet İnönü, Kâzım Karabekir, Ahmet Haşım, Sait Faik Abasıyanık, Yunus Emre, Karacaoğlu, Âşık Ömer, Wolfgang von Goethe, Vilhelm Thomsen vb.

☑ Takma adlar da büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Muhibbi (Kanuni Sultan Süleyman), Demirtaş (Ziya Gökalp), Tarhan (Ömer Seyfettin), Aka Gündüz (Hüseyin Avni, Enis Avni), Kirpi (Refik Halit Karay), Deli Ozan (Faruk Nafiz Çamlıbel), Server Bedi (Peyami Safa), İrfan Kudret (Cahit Sıtkı Tarancı), Mehmet Ali Sel (Orhan Veli Kanık) vb.*

2. Kişi adlarından önce ve sonra gelen unvanlar, saygı sözleri, rütbe adları ve lakaplar büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, Kaymakam Erol Bey, Dr. Alâaddin Yavaşca; Sayın Prof. Dr. Hasan Eren; Mustafa Efendi, Zeynep Hanım, Bay Ali Çiçekçi; Mareşal Fevzi Çakmak, Yüzbaşı Cengiz Topel; Mimar Sinan, Fatih Sultan Mehmet, Genç Osman, Deli Petro vb.*

☑ Akrabalık adı olup lakap veya unvan olarak kullanılan kelimeler büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Baba Gündüz, Dayı Kemal, Hala Sultan, Nene Hatun; Gül Baba, Susuz Dede, Telli Baba vb.*

UYARI: Akrabalık bildiren kelimeler küçük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Tülay ablama gittim.*
- *Ayşe teyzemin keki çok güzel.*

3. Cümle içinde özel adın yerine kullanılan makam veya unvan sözleri büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Uzak Doğu'dan gelen heyeti Vali dün kabul etti.*

4. Saygı bildiren sözlerden sonra gelen ve makam, mevki, unvan bildiren kelimeler büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Sayın Bakan, Sayın Başkan, Sayın Rektör, Sayın Vali ...*

☑ Mektuplarda ve resmî yazışmalarda hitaplar büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Sevgili Kardeşim, Aziz Dostum, Değerli Dinleyiciler,*

5. Hayvanlara verilen özel adlar büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Boncuk, Fındık, Minnoş, Pamuk vb.*

6. Millet, boy, oymak adları büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Alman, Arap, İngiliz, Japon, Rus, Türk; Kazak, Kırgız, Oğuz, Özbek, Tatar; Hacımusalı, Karakeçili vb.*

7. Dil ve lehçe adları büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Türkçe, Almanca, İngilizce, Rusça, Arapça; Oğuzca, Kazakça, Kırgızca, Özbekçe, Tatarca vb.*

8. Devlet adları büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Türkiye Cumhuriyeti, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri, Suudi Arabistan, Azerbaycan, Kırım Özerk Cumhuriyeti vb.*

9. Din ve mezhep adları ile bunların mensuplarını bildiren sözler büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Müslümanlık, Müslüman; Hristiyanlık, Hristiyan; Musevilik, Musevi; Budizm, Budist; Hanefilik, Hanefi; Katoliklik, Katolik vb.*

10. Din ve mitoloji ile ilgili özel adlar büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Tanrı, Allah, İlah, Cebrail, Zeus, Osiris, Kibele vb.*

UYARI: “Tanrı, Allah, İlah” sözleri özel ad olarak kullanılmadıklarında küçük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Eski Yunan tanrıları. Müzik dünyasının ilahı.*
- *“Amerika'da kaçakçılığın allahları vardır.” (Tarık Buğra)*

11. Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Merkür, Neptün, Satürn; Halley vb.*

UYARI: Dünya, güneş, ay kelimeleri gezegen anlamı dışında kullanıldıklarında küçük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Biz dünyadan ayrı yaşarken dünya epey değişmiş. (Hüseyin Cahit Yalçın)*

12. Düşünce, hayat tarzı, politika vb. anlamlar bildirdiğinde *doğu* ve *batı* sözlerinin ilk harfleri büyük yazılır:

ÖRNEK:

- *Batı medeniyeti, Doğu mistisizmi* vb.

UYARI: Bu sözler yön bildirdiğinde küçük yazılır:

ÖRNEK:

- *Bursa'nın doğusu, Ankara'nın batısı* vb.

13. Yer adları (kıtı, bölge, il, ilçe, köy, semt vb.) büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Afrika, Asya; Güneydoğu Anadolu, İç Anadolu; İstanbul, Taşkent; Turgutlu, Ürgüp; Akçaköy, Çayırbağı; Bahçelievler, Kızılay, Sarıyer* vb.

14. Yer adlarında ilk isimden sonra gelen ve *deniz, nehir, göl, dağ, boğaz* vb. tür bildiren ikinci isimler büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Ağrı Dağı, Aral Gölü, Asya Yakası, Çanakkale Boğazı, Dicle Irmağı, Ege Denizi, Erciyes Dağı, Fırat Nehri, Süveyş Kanalı, Tuna Nehri, Van Gölü, Zigana Geçidi* vb.

UYARI: Özel ada dâhil olmayıp tamlama kuran şehir, il, ilçe, belde, köy vb. sözler küçük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Konya ili, Etimesgut ilçesi, Uzungöl beldesi, Taflan köyü* vb.

15. Mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak adlarında geçen *mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak* kelimeleri büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Halit Rifat Paşa Mahallesi, Yunus Emre Mahallesi, Karaköy Meydanı, Zafer Meydanı, Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, Ziya Gökalp Bulvarı, Nene Hatun Caddesi, Cemal Nadir Sokağı, İnkılap Sokağı* vb.

16. Saray, köşk, han, kale, köprü, kule, anıt vb. yapı adlarının bütün kelimeleri büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Dolmabahçe Sarayı, İshakpaşa Sarayı, Çankaya Köşkü, Horozlu Han, Ankara Kalesi, Alanya Kalesi, Galata Köprüsü, Mostar Köprüsü, Beyazıt Kulesi, Zafer Abidesi, Bilge Kağan Anıtı vb.*

17. Yer bildiren özel isimlerde kısaltmalı söyleyiş söz konusu olduğunda, yer adının ilk harfi büyük yazılır:

ÖRNEK:

- *Hisar'dan, Boğaz'dan, Köşk'e vb.*

18. Kurum, kuruluş ve kurul adlarının her kelimesi büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Türkiye Büyük Millet Meclisi, Türk Dil Kurumu, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Devlet Malzeme Ofisi, Millî Kütüphane, Çocuk Esirgeme Kurumu, Atatürk Orman Çiftliği, Çankaya Lisesi; Anadolu Kulübü, Mavi Köşe Bakkaliyesi; Türk Ocağı, Yeşilay Derneği, Muharip Gaziler Derneği, Emek İnşaat; Bakanlar Kurulu, Türk Dili Dergisi Yayın Danışma Kurulu, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı; Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü vb.*

19. Kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge adlarının her kelimesi büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Medeni Kanun, Türk Bayrağı Tüzüğü, Telif Hakkı Yayın ve Satış Yönetmeliği vb.*

20. Kurum, kuruluş, kurul, merkez, bakanlık, üniversite, fakülte, bölüm, kanun, tüzük, yönetmelik ve makam sözleri asılları kastedildiğinde büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- Türkiye Büyük Millet Meclisi her yıl 1 Ekim’de toplanır. Bu yıl ise Meclis, yeni döneme erken başlayacak.
- Türk Dil Kurumu çalışmalarını titizlikle sürdürüyor. Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, Kurumun 21 Mayıs 2009 tarihinde Kars’ta düzenlediği toplantıda kullanıma açıldı.
- 2876 sayılı Kanun bu yıl yeniden gözden geçiriliyor.
- Yazarlara ödenecek telif ücreti, Telif Hakkı Yayın ve Satış Yönetmeliği’ne göre düzenlenmektedir. Yapılan işlem Yönetmelik’in 4’üncü maddesine aykırı düşmektedir.

21. Kitap, dergi, gazete ve sanat eserlerinin (tablo, heykel, beste vb.) her kelimesi büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- Nutuk, Safahat, Kendi Gök Kubbemiz, Anadolu Notları, Sinekli Bakkal; Türk Dili, Türk Kültürü, Varlık; Resmî Gazete, Hürriyet, Milliyet, Türkiye, Yeni Asır; Kaplumbağa Terbiyecisi; Yorgun Herkül; Saraydan Kız Kaçırma, Onuncu Yıl Marşı vb.

UYARI: Özel ada dâhil olmayan *gazete, dergi, tablo* vb. sözler büyük harfle başlamaz:

ÖRNEK:

- Milliyet gazetesi, Türk Dili dergisi, Halı Dokuyan Kızlar tablosu vb.

UYARI: Kitap, makale, tiyatro eseri, kurum adı vb. özel adlarda yer alan kelimelerin ilk harfleri büyük yazıldığında **ve, ile, ya, veya, yahut, ki, da, de** sözleriyle **mi, mi, mu, mü** soru eki küçük harfle yazılır:

ÖRNEK:

- Mai ve Siyah, Suç ve Ceza, Leyla ile Mecnun, Turfanda mı, Turfa mı?, Diyorlar ki, Dünyaya İkinci Geliş yahut Sır İçinde Esrar, Ya Devlet Başa ya Kuzgun Leşe, Ben de Yazdım, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu vb.

☑ Özel adın tamamı büyük yazıldığında *ve, ile, ya, veya, yahut, ki, da, de* sözleriyle *mi, mi, mu, mü* soru eki de büyük harfle yazılır:

ÖRNEK:

- *DİL VE TARİH-COĞRAFYA FAKÜLTESİ* vb.

22. Ulusal, resmî ve dinî bayramlarla anma ve kutlama günlerinin adları büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Cumhuriyet Bayramı, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı, Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı, Nevruz Bayramı, Miraç Kandili; Anneler Günü, Öğretmenler Günü, Dünya Tiyatro Günü, 14 Mart Tıp Bayramı, Hıdırellez* vb.

23. Kurultay, bilgi şöleni, çalıştay, açık oturum vb. toplantıların adlarında her kelimenin ilk harfi büyük yazılır:

ÖRNEK:

- *VI. Uluslararası Türk Dili Kurultayı, Kitle İletişim Araçlarında Türkçenin Kullanımı Bilgi Şöleni, Karamanlı Türkçesi Araştırmaları Çalıştayı* vb.

24. Tarihî olay, çağ ve dönem adları büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Kurtuluş Savaşı, Millî Mücadele, Cilalı Taş Devri, İlk Çağ, Lale Devri, Cahiliye Dönemi, Buzul Dönemi, Millî Edebiyat Dönemi, Servetifünun Dönemi'nin, Tanzimat Dönemi'nde* vb.

25. Özel adlardan türetilen bütün kelimeler büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Türklük, Türkleşmek, Türkçü, Türkçülük, Türkçe, Avrupalı, Avrupalılaşmak, Asyalılık, Darvini, Konyalı, Bursalı* vb.

UYARI: Özel ad kendi anlamı dışında yeni bir anlam kazanmışsa büyük harfle başlamaz:

ÖRNEK:

- *acem* (Türk müziğinde bir perde), *hicaz* (Türk müziğinde bir makam), *nihavent* (Türk müziğinde bir makam), *amper* (elektrik akımında şiddet birimi), *jul* (fizikte iş birimi), *allahlık* (saf, zararsız kimse), *donkişotluk* (gereği yokken kahramanlık göstermeye kalkışma) vb.

UYARI: Para birimleri büyük harfle başlamaz:

ÖRNEK:

- *avro*, *dinar*, *dolar*, *lira*, *kuruş*, *liret* vb.

UYARI: Özel adlar yerine kullanılan "O" zamiri cümle içinde büyük harfle yazılmaz.

UYARI: Müzikte kullanılan makam ve tür adları büyük harfle başlamaz:

ÖRNEK:

- *acemaşiran*, *acembuselik*, *bayati*, *hicazkâr*, *türkü*, *varsağı*, *bayatı* vb.

26. Yer, millet ve kişi adlarıyla kurulan birleşik kelimelerde sadece özel adlar büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Antep fıstığı*, *Brüksel lahanası*, *Frenk gömleği*, *Hindistan cevizi*, *İngiliz anahtarı*, *Japon gülü*, *Maraş dondurması*, *Van kedisi* vb.

Ç. Belirli bir tarih bildiren ay ve gün adları büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *29 Mayıs 1453 Salı günü*, *29 Ekim 1923*, *28 Aralık 1982'de göreve başladı*.
- *Lale Festivali 25 Haziran'da başlayacak*.

UYARI: Belirli bir tarihi belirtmeyen ay ve gün adları küçük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Okullar genellikle eylülün ikinci haftasında öğretime başlar.*
- *Yürütme Kurulu toplantılarını perşembe günleri yaparız.*

D. Tabela, levha ve levha niteliğindeki yazılarda geçen kelimeler büyük harfle başlar:

ÖRNEK:

- *Giriş, Çıkış, Müdür, Vezne, Başkan, Doktor, Otobüs Durağı, Dolmuş Durağı, Şehirler Arası Telefon, 3. Kat, 4. Sınıf, 1. Blok vb.*

E. Kitap, bildiri, makale vb.nde ana başlıktaki kelimelerin tamamı, alt başlıktaki kelimelerin ise yalnızca ilk harfleri büyük olarak yazılır.

F. Kitap, dergi vb.nde bulunan resim, çizelge, tablo vb.nin altında yer alan açıklayıcı yazılar büyük harfle başlar. Açıklayıcı yazı, cümle niteliğinde değilse sonuna nokta konmaz.

BİTİŞİK YAZILAN BİRLEŞİK SÖZCÜKLER

Belirtisiz isim tamlamaları, sıfat tamlamaları, isnat grupları, birleşik fiiller, ikilemeler, kısaltma grupları ve kalıplaşmış çekimli fiillerden oluşan ifadeler yeni bir kavramı karşıladıklarında birleşik kelime olurlar. Birleşik kelimeler belirli kurallar çerçevesinde bitişik veya ayrı olarak yazılır.

Birleşik kelimeler aşağıdaki durumlarda bitişik yazılırlar:

1. Ses düşmesine uğrayan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- *birbiri (< biri biri), kaynana (< kayın ana), kaynata (< kayın ata), nasıl (< ne asıl), niçin (< ne için), pazartesi (< pazar ertesi), sütlaç (< sütlü aş) vb.*

2. Özgün biçimleri tek heceli bazı Arapça kökenli kelimeler **etmek, edilmek, eylemek, olmak, olunmak** yardımcı fiilleriyle birleşirken ses düşmesine, ses değişmesine veya ses türemesine uğradıklarında bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- *emretmek, menolunmak, cemetmek, kaybolmak; darbetmek, hamdetmek; affetmek, hissetmek, reddetmek vb.*

3. Kelimelerden her ikisi veya ikincisi, birleşme sırasında anlam değişmesine uğradığında bu tür birleşik kelimeler bitişik yazılır.

a. Bitki adları:

ÖRNEK:

- *aslanagzı, civanperçemi, keçiboynuzu, kuşburnu, turnagagası, açığağız, akkuyruk(çay), alabaş, altınbaş (kavun), altıparmak (palamut), beşbıyık (muşmula), çobançantası, karnıkara(börülce), katırtırnağı, kuşyemi, şeytanarabası, yılanyastığı, akşamsefası, camgüzeli, çadıruşağı, ayşekadın (fasulye), hafızali (üzüm), havvaanaeli, meryemanaeldiveni vb.*

b. Hastalık adları:

ÖRNEK:

- *itdirseği (arpacık), delibaş, karabaş, karabacak vb.*

c. Hayvan adları:

ÖRNEK:

- *danaburnu (böcek), akbaş (kuş), alabacak (at), bağrı kara (kuş), beşparmak(deniz hayvanı), çakırkanat (ördek), kababurun (balık), kamçı kuyruk (koyun), kamışkulak (at), karagöz (balık), karafatma (böcek), kızılkanat (balık), sarıkuyruk (balık), yeşilbaş (ördek), saz kayası(balık), sırtıkara (balık), şeytaniğnesi, yalıçapkını (kuş), bozbakkal (kuş), bozyürük (yılan), karadul(örümcek) vb.*

ç. Alet ve eşya adları:

ÖRNEK:

- *balıkgözü* (halka), *deveboynu* (boru), *domuztırnağı* (kanca), *horozayağı*(burgu), *kargaburnu* (alet), *kedigözü* (lamba), *leylekgagası* (alet), *sıçankuyruğu* (törpü), *gagaburun*(gemi), *kancabaş* (kayık), *adayavrusu* (tekne) vb.

d. Biçim, tarz, tür, motif vb. adlar:

ÖRNEK:

- *ayıbacığı* (yelken biçimi), *balıksırtı* (desen), *civankaşı* (nakış), *eşeksırtı* (çatı biçimi), *kazkanadı* (oyun), *kırlangıçkuyruğu* (işaret), *koçboynuzu* (desen), *köpekkuyruğu*(yağlı güreş), *sıçandişi* (dikiş), *balgümeci* (dikiş), *beşikörtüsü* (çatı biçimi), *turnageçidi* (fırtına) vb.

e. Yiyecek adları:

ÖRNEK:

- *hanımgöbeği* (tatlı), *kadınbudu* (köfte), *kedidili* (bisküvi), *dilberdudağı* (tatlı), *tavukgöğsü* (tatlı), *vezirparmağı* (tatlı), *bülbülyuvası* (tatlı), *kuşlokumu* (kurabiye), *alinazik* (kebap) vb.

f. Gök cisimlerinin adları:

ÖRNEK:

- *Altıkardeş* (yıldız kümesi), *Arıkovanı* (yıldız kümesi), *Büyükayı* (yıldız kümesi), *Demirkazık* (yıldız), *Küçükayı* (yıldız kümesi), *Kervankıran* (yıldız), *Samanyolu* (yıldız kümesi), *Yedıkardeş* (yıldız kümesi) vb.

g. Oyun adları:

ÖRNEK:

beştaş,

dokuztaş,

üçtaş

ğ. Renk adları:

ÖRNEK:

- *baklaçiçeği, balköpüğü, camgöbeği, devetüyü, fildişi, gülkurusu, kavuniçi, narçiçeği, ördekbaşı, ördekgagası, tavşanağı, tavşankanı, turnagözü, vapurdumanı, vişneçürüğü, yavruağı vb.*

h. *Oğlu, kızı* sözleri:

ÖRNEK:

- *çapanoğlu, eloğlu, hinoğluhin, elkızı vb.*

4. *-a, -e, -ı, -i, -u, -ü* zarf-fiil ekleriyle *bilmek, vermek, kalmak, durmak, gelmek* ve *yazmak* fiilleriyle yapılan tasvirî fiiller bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- *düşünebilmek, sevebilmek; alıvermek, gülüvermek; uyuyakalmak; gidedurmak, yazadurmak; çıkagelmek, süregelmek; düşeyazmak, öleyazmak vb.*

5. Bir veya iki ögesi emir kipiyle kurulan kalıplaşmış birleşik kelimeler bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- *albeni, ateşkes, çalçene, çalyaka, dönbara, gelberi, incitmebeni, sallabaş, sallasırt, unutmabeni; batçık, çekyat, geçgeç, kaçgöç, kapkaç, örtbas, seçal, tutkal, veryansın, yapboz, yazboz vb.*

6. *-an/-en, -r/-ar/-er/-ır/-ir, -maz/-mez* ve *-mış/-miş* sıfat-fiil ekleriyle kurulan kalıplaşmış birleşik kelimeler bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- *alaybozan, cankurtaran, çöpçatan, dalgakıran, demirkapan, gökdelen, yelkesen; akımtoplar, altıpatlar, barışsever, basınçölçer, özezer, pürüzalır; baştanımaz, değerbilmez, etyemez, hacıyatmaz, kadirbilmez, karıncaezmez, kuşkonmaz, külyutmaz, tanrıtanımaz, varyemez; çokbilmiş, güngörmüş vb.*

7. İkinci kelimesi **-dı (-di / -du / -dü, -tı / -ti / -tu / -tü)** kalıplaşmış belirli geçmiş zaman ekleriyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- *albastı, ciğerdeldi, çıtkırıldım, dalbastı, firdöndü, gecekondı, gündöndü, hünkârbeğendi, imambayıldı, karyagdı, külbastı, mirasyedi, papazkaçtı, serdengeçti, şıpsevdi, zıpçıktı vb.*

8. Her iki kelimesi de **-dı (-di / -du / -dü, -tı / -ti / -tu / -tü)** belirli geçmiş zaman veya **-r / -ar / -er** geniş zaman eklerini almış ve kalıplaşmış bulunan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- *dedikodu, kaptıkaçtı, oldubitti, uçtuuçtu; biçerbağlar, biçerdöver, göçerkonar, kazaratar, konargöçer, okuryazar, uyurgezer, yanardöner, yüzergezer vb.*

Aynı yapıda olan **çakaralmaz** kelimesi de bitişik yazılır.

9. Somut olarak yer bildirmeyen **alt, üst ve üzeri** sözlerinin sona getirilmesiyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır: **ayakaltı, bilinçaltı, gözaltı (gözetim), şuuraltı;**

ÖRNEK:

- *akşamüstü, ayaküstü, bayramüstü, gerçeküstü, ikindiüstü, olağanüstü, öğleüstü, öğleüzeri, suçüstü, yüzüstü; akşamüzeri, ayaküzeri vb.*

10. İki veya daha çok kelimenin birleşmesinden oluşmuş kişi adları, soyadları ve lakaplar bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- *Alper, Birol, Gülnihal, Gülseren, Şenol, Varol; Abasıyanık, Adivar, Atatürk, Gökalp, Güntekin, İnönü, Karaosmanoğlu, Tanpınar, Yurdakul; Boynueğri Mehmet Paşa, Tepedelenli Ali Paşa, Yirmisekiz Çelebi Mehmet, Yedisekiz Hasan Paşa vb.*

11. İki veya daha çok kelimedenden oluşmuş il, ilçe, semt vb. yer adları bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- *Çanakkale, Gümüşhane; Acıpayam, Pınarbaşı, Şebinkarahisar; Beşiktaş, Kabataş vb.*

☑ **Şehir, köy, mahalle, dağ, tepe, deniz, göl, ırmak, su, çay** vb. kelimelerle kurulmuş sıfat tamlaması ve belirtisiz isim tamlaması kalıbındaki yer adları bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- Akşehir, Eskişehir, Suşehri, Yenişehir; Atakent, Batıkent, Konutkent, Korukent; Çengelköy; Yenimahalle; Karadağ, Uludağ; Kocatepe, Tınaztepe; Akdeniz, Karadeniz, Kızıldeniz; Acıgöl; Kızılırmak, Yeşilirmak; İncesu, Karasu, Sarısu; Akçay vb.

12. Kişi adları ve unvanlarından oluşmuş mahalle, meydan, köy vb. yer ve kuruluş adlarında, unvan kelimesi sonda ise gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- Abidinpaşa, Bayrampaşa, Davutpaşa, Gazi Osmanpaşa (mahalle); Ertuğrulgazi (ilçe), Kemalpaşa (ilçe); Mustafabey (cadde), Necatibey (cadde)

13. Ara yönleri belirten kelimeler bitişik yazılır: 4

ÖRNEK:

- güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı, kuzeydoğu

14. Dilimizde her iki ögesi de asıl anlamını koruduğu hâlde yaygın bir biçimde gelenekleşmiş olarak bitişik yazılan kelimeler de vardır:

a. “Baş” sözüyle oluşturulan sıfat tamlamaları

ÖRNEK:

- başağırlık, başbakan, başbayan, başçavuş, başeser, başfiyat, başhekim, başhemşire, başkahraman, başkent, başkomutan, başköşe, başmüfettiş, başöğretmen, başparmak, başpehlivan, başrol, başsavcı, başyazar vb.

b. Bir topluluğun yöneticisi anlamındaki başı sözüyle oluşturulan belirtisiz isim tamlamaları:

ÖRNEK:

- aşçıbaşı, binbaşı, çarkçıbaşı, çeribaşı, elebaşı, mehterbaşı, onbaşı, ustabaşı, yüzbaşı vb.

c. **Ağa, baba, bey, efendi, hanım, nine** vb. sözlerle kurulan birleşik kelimeler:

ÖRNEK:

- ağababa, ağabey, beyefendi, efendibaba, hanımanne, hanımefendi, hacıağa, kadınnine, paşababa vb.

ç. **Biraz, birçok, birçoğu, birkaç, birkaçı, birtakım, herhangi, hiçbir, hiçbir** belirsizlik sıfat ve zamirleri de gelenekleşmiş olarak bitişik yazılır.

15. **Ev** kelimesiyle kurulan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- aşevi, bakımevi, basımevi, doğumevi, gözlemevi, huzurevi, kahveevi, konukevi, orduevi, öğretmenevi, polisevi, yayınevi vb.

16. **Hane, name, zade** kelimeleriyle oluşturulan birleşik kelimeler bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- çayhane, dersane, kahvehane, yazıhane; beyanname, kanunname, seyahatname, siyasetname; amcazade, dayızade, teyzezade vb.

17. **-zede** ile oluşturulmuş birleşik kelimeler bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- depremzede, afetzede, selzede, kazazede vb.

18. Farsça kurala göre oluşturulan sözler bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- âlemşümul, cihanşümul; darıdünya, ehlibeyit, ehvenişer, erkânıharp, gayrimenkul, gayrimeşru, Kuvayımilliye, Misakımillî, suikast; cürmümeşhut, hamdüsena, hercümerç, hüsnükuruntu, hüsnüniyet vb.

19. Arapça kurala göre oluşturulan sözler bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- *aliyyülâlâ, ceffelkalem, darülaceze, darülfünun, daüssıla, fevkalade, fevkalbeşer, hıfzıssıhha, hüvelbaki, şeyhülislam, tahtelbahir, tahteşşuur; aleykümselam, Allahualem, bismillah, fenafillah, fisebilillah, hafazanallah, inşallah, maşallah, velhasıl vb.*

20. Müzikte kullanılan makam adları bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- *acembuselik, hisarbuselik, muhayyerkürdi vb.*

UYARI: Bir sıfatla oluşturulan usul adlarında sıfat ayrı yazılır:

ÖRNEK:

- *ağır aksak, yürük aksak, yürük semai vb.*

21. Kanunda bitişik geçen veya bitişik olarak tescil ettirilmiş olan kuruluş adları bitişik yazılır:

ÖRNEK:

*İçişleri, Dışişleri, Genelkurmay, Yükseköğretim Kurulu,
Açıköğretim Fakültesi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi vb.*

22. Renk adlarıyla kurulan bitki, hayvan veya hastalık adları bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- *akağaç, alacamenekşe, karadut, sarıçiçek; alabalık, beyazsinek, bozayı; aksu, akbasma, mavihastalık, maviküf...*

AYRI YAZILAN BİRLEŞİK KELİMELELER

1. **Etmek, edilmek, eylemek, olmak, olunmak** yardımcı fiilleriyle kurulan birleşik fiiller, ilk kelimesinde herhangi bir ses düşmesi veya türemesine uğramazsa ayrı yazılır:

ÖRNEK:

- alt etmek, arz etmek, azat etmek, dans etmek, el etmek, göç etmek, ilan etmek, kabul etmek, kul etmek, kul olmak, not etmek, oyun etmek, söz etmek, terk etmek, var olmak, yok etmek, yok olmak vb.

2. Birleşme sırasında **kelimelerinden hiçbirisi veya ikinci kelimesi anlam değişikliğine uğramayan birleşik** kelimeler ayrı yazılır.

a. Hayvan türlerinden birinin adıyla kurulanlar:

ÖRNEK:

- ada balığı, ateş balığı, dil balığı, fulya balığı, kedi balığı, kılıç balığı, köpek balığı, ton balığı, yılan balığı; acı balık, bıyıklı balık, dikenli balık vb.
- ardıç kuşu, arı kuşu, çalı kuşu, deve kuşu, muhabbet kuşu, saka kuşu, tarla kuşu, yağmur kuşu; alıcı kuş, boğmaklı kuş, makaralı kuş vb.
- ağustos böceği, ateş böceği, cırcır böceği, hamam böceği, ipek böceği, uçucu böceği, uğur böceği; ağılı böcek, çalgıcı böcek, sümüklü böcek vb.
- at sineği, et sineği, meyve sineği, sığır sineği, su sineği, uyuz sineği vb.
- deniz yılanı, ok yılanı, su yılanı; Ankara keçisi, dağ keçisi, yaban keçisi; fındık faresi, tarla faresi; dağ sıçanı, tarla sıçanı; Beç tavuğu, dağ tavuğu; ada tavşanı, yaban tavşanı; kaya örümceği, şeytan örümceği; bal arısı, yaprak arısı; Pekin ördeği, deniz ördeği; Ankara kedisi, bozkır kedisi; Afrika domuzu, yer domuzu vb.

b. Bitki türlerinden birinin adıyla kurulanlar:

ÖRNEK:

- ayırık otu, beşparmak otu, çörek otu, eğrelti otu, güzelavrat otu, kelebek otu, ökse otu, pisipisi otu, taşkıran otu, yüksük otu; acı ot, sütlü ot vb.
- ateş çiçeği, çuha çiçeği, güzelhatun çiçeği, ipek çiçeği, küpe çiçeği, lavanta çiçeği, mum çiçeği, yayla çiçeği, yıldız çiçeği; ölmez çiçek vb.
- avize ağacı, ban ağacı, dantel ağacı, kâğıt ağacı, mantar ağacı, öd ağacı, pelesenk ağacı, tespih ağacı vb.
- altın kökü, eğir kökü, helvacı kökü, meyan kökü; ek kök, saçak kök, yumru kök vb.
- dağ elması, yer elması; çalı diken, deve diken; köpek üzümü, kuş üzümü; çakal armudu, dağ armudu; at kestanesi, kuzu kestanesi; can eriği, gövem eriği; kuzu mantarı, yer mantarı; su kamışı, şeker kamışı; dağ nanesi, taş nanesi; ayı gülü, Japon gülü; Antep fıstığı, çam fıstığı; sırık fasulyesi, soya fasulyesi; Amerikan bademi, taş bademi; Afrika menekşesi, deniz menekşesi; Japon sarmaşığı, kuzu sarmaşığı; Hint inciri, kavak inciri; armut kurusu, kayısı kurusu; kaya sarımsağı, köpek sarımsağı; şeker pancarı, yaban pancarı vb.
- kuru fasulye, kuru incir, kuru soğan, kuru üzüm vb.

UYARI: Çiçek dışında anlamlar taşıyan **baklaçiçeği** (renk), **narçiçeği** (renk), **suçiçeği** (hastalık); ot dışında anlamlar taşıyan **ağızotu** (barut), **sıçanotu** (arsenik); ses düşmesine uğramış olan **çöreotu** ve yazımı gelenekleşmiş olan **semizotu**, **dereotu** bitişik yazılır.

c. Nesne, eşya ve alet adlarından biriyle kurulan birleşik kelimeler:

ÖRNEK:

- alçı taşı, bileği taşı, çakmak taşı, Hacibektaş taşı, kireç taşı, lüle taşı, Oltu taşı, sünger taşı, yılan taşı; buzul taş, damla taş, dikili taş, kayağan taş, yaprak taş vb.
- arap sabunu, el sabunu; kahve değirmeni, yel değirmeni; kahve dolabı, su dolabı; müzik odası, oturma odası; duvar saati, kol saati; duvar takvimi, masa takvimi; kriz masası, yemek masası; itfaiye aracı, kurtarma aracı; masa örtüsü, yatak örtüsü; el kitabı, okuma kitabı; Frenk gömleği, İngiliz anahtarı, İngiliz sicimi; alt geçit, tüp geçit, üst geçit; çekme demir, çekme kat, dolma kalem, dönme dolap, kesme kaya, toplu iğne, vurmali çalgılar, vurmali sazlar, yapma çiçek vb.
- afyon ruhu, katran ruhu, lokman ruhu, nane ruhu, tuz ruhu vb.

ç. Yol ve ulaşım ile ilgili birleşik kelimeler:

ÖRNEK:

- *Arnavut kaldırımı; çevre yolu, deniz yolu, hava yolu, kara yolu, keçi yolu; köprü yolu vb.*

d. Durum, olgu ve olay bildiren sözlerden biriyle kurulan birleşik kelimeler:

ÖRNEK:

- *açık oturum, açık öğretim, ana dili, Ay tutulması, baş ağrısı (hastalık), baş belası, baş dönmesi, çıkış yolu, çözüm yolu, dil birliği, din birliği, güç birliği, iş birliği, iş bölümü, madde başı, ses uyumu, yer çekimi vb.*

e. *Bilim* ve *bilgi* sözleriyle kurulan birleşik kelimeler:

ÖRNEK:

- *anlam bilimi, dil bilimi, edebiyat bilimi, gök bilimi, halk bilimi, ruh bilimi, toplum bilimi, toprak bilimi, yer bilimi; dil bilgisi, halk bilgisi, ses bilgisi, şekil bilgisi vb.*

f. *Yuvar* ve *küre* sözleriyle kurulan birleşik kelimeler:

ÖRNEK:

- *göz yuvarı, hava yuvarı, ısı yuvarı, ışık yuvarı, renk yuvarı, yer yuvarı; hava küre, ışık küre, su küre, taş küre, yarı küre, yarım küre vb.*

g. Yiyecek, içecek adlarından biriyle kurulan birleşik kelimeler:

ÖRNEK:

- *bohça böreği, talaş böreği; badem yağı, kuyruk yağı; arpa suyu, maden suyu; tulum peyniri, beyaz peynir; Adana kebabı, tas kebabı; İnegöl köftesi, İzmir köftesi; ezogelin çorbası, yoğurt çorbası; irmik helvası, koz helva; acı badem kurabiyesi; Kemalpaşa tatlısı, yoğurt tatlısı; badem şekeri, kestane şekeri; balık yumurtası, lop yumurta vb.*
- *burgu makarna, yüksük makarna; kakaolu kek, üzümlü kek; çiğ köfte, içli köfte; dolma biber, sivri biber; esmer şeker, kesme şeker; süzme yoğurt; yarma şeftali; kuru yemiş vb.*

ğ. Gök cisimleri:

ÖRNEK:

- Çoban Yıldızı, Kervan Yıldızı, Kutup Yıldızı, kuyruklu yıldız; gök taşı, hava taşı, meteor taşı vb.

h. Organ veya organ yerine geçen sözlerden biriyle kurulan birleşik kelimeler:

ÖRNEK:

- patlak göz, süzgün göz; aşık kemiği, elmacık kemiği; serçe parmak, şehadet parmağı, yüzük parmağı; azı dişi, köpek dişi, süt dişi; kuyruk sokumu, safra kesesi; çatma kaş, takma diş, takma kirpik, takma kol; ekşi surat, kepçe surat; gaga burun (kimse), karga burun, kepçe kulak vb.

1. Benzetme yoluyla insanın bir niteliğini anlatmak üzere bitki, hayvan ve nesne adlarıyla kurulan birleşik kelimeler:

ÖRNEK:

- çetin ceviz, çöpsüz üzüm; eski kurt, sarı çıyan, sağmal inek; eski toprak, eski tüfek, kara maşa, sapsız balta, çakır pençe, demir yumruk, kuru kemik vb.

i. Zamanla ilgili birleşik kelimeler:

ÖRNEK:

bağ bozumu, gece yarısı, gün ortası, hafta başı, hafta sonu vb.

3. -r / -ar / -er, -maz / -mez ve -an / -en sıfat-fiil ekleriyle kurulan sıfat tamlaması yapısındaki birleşik kelimeler ayrı yazılır:

ÖRNEK:

- bakar kör, çalar saat, çıkar yol, döner sermaye, güler yüz, koşar adım, yazar kasa, yeter sayı; çıkmaz sokak, geçmez akçe, görünmez kaza, ölmez çiçek, tükenmez kalem; akan yıldız, doyuran buhar, uçan daire vb.

4. **Renk** sözü veya renklerden birinin adıyla kurulmuş isim tamlaması yapısındaki renk adları ayrı yazılır:

ÖRNEK:

- *bal rengi, duman rengi, gümüş rengi, portakal rengi, saman rengi; ateş kırmızısı, boncuk mavisi, çivit mavisi, gece mavisi, limon sarısı, safra yeşili, süt kırı vb.*

5. Rengin tonunu belirtmek üzere renkten önce kullanılan sıfatlar ayrı yazılır:

ÖRNEK:

açık mavi, açık yeşil, kara sarı, kirli sarı, koyu mavi, koyu yeşil vb.

6. Yer adlarında kullanılan **batı, doğu, güney, kuzey, güneybatı, güneydoğu, kuzeybatı, kuzeydoğu, aşağı, yukarı, orta, iç, yakın, uzak** kelimeleri ayrı yazılır:

ÖRNEK:

- *Batı Trakya, Doğu Anadolu, Güney Kutbu, Kuzey Amerika, Güneydoğu Anadolu, Aşağı Ayrancı, Yukarı Ayrancı, Orta Anadolu, Orta Asya, Orta Doğu, İç Asya, İç Anadolu, Yakın Doğu, Uzak Doğu vb.*

7. Kişi adlarından oluşmuş **mahalle, bulvar, cadde, sokak, ilçe, köy** vb. yer ve kuruluş adlarında, sondaki unvanlar hariç şahıs adları ayrı yazılır:

ÖRNEK:

- *Yunus Emre Mahallesi; Gazi Mustafa Kemal Bulvarı, Ziya Gökalp Bulvarı; Nene Hatun Caddesi; Fevzi Çakmak Sokağı, Cemal Nadir Sokağı; Koca Mustafapaşa; Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi, Sütçü İmam Üniversitesi vb.*

8. **Dış, iç, sıra** sözleriyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır:

ÖRNEK:

- *ahlak dışı, çağ dışı, din dışı, kanun dışı, olağan dışı, yasa dışı; ceviz içi, hafta içi, yurt içi; aklı sıra, ardı sıra, peşi sıra, yanı sıra vb.*

9. Somut olarak yer belirten **alt** ve **üst** sözleriyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır:

ÖRNEK:

- *deri altı, su altı, toprak altı, yer altı (yüzey);
böbrek üstü bezi, tepe üstü (en yüksek nokta) vb.*

10. **Alt, üst, ana, ön, art, arka, yan, karşı, iç, dış, orta, büyük, küçük, sağ, sol, peşin, bir, iki, tek, çok, çift** sözlerinin başa getirilmesiyle oluşturulan birleşik kelime ve terimler ayrı yazılır:

ÖRNEK:

- *alt kurul, alt yazı; üst kat, üst küme; ana bilim dalı, ana dili; ön söz, ön yargı; art damak, art niyet; arka plan, arka teker; yan cümle, yan etki; karşı görüş, karşı oy; iç savaş, iç tüzük; dış borç, dış hat; orta kulak, orta oyunu; büyük dalga, büyük defter; küçük harf, küçük parmak; sağ açık, sağ bek; sol açık, sol bek; peşin fikir, peşin hüküm; bir gözeli, bir hücreli; iki anlamlı, iki eşeyli; tek eşli, tek hücreli; çok düzlemli, çok hücreli; çift ayaklılar, çift kanatlılar*

SAYILARIN YAZIMI

1. Sayılar harflerle de yazılabilir:

ÖRNEK:

*bin yıldan beri, on dört gün, haftanın beşinci günü, üç ayda bir,
yüz soru, iki hafta sonra, üçüncü sınıf vb.*

UYARI: Saat, para tutarı, ölçü, istatistik verilere ilişkin sayılarda rakam kullanılır:

ÖRNEK:

- 17.30'da, 11.00'de, 1.500.000 lira, 25 kilogram, 150 metre, 15 metre kumaş, 1.250.000 kişi vb.

☒ Saatler ve dakikalar metin içinde yazıyla da yazılabilir:

ÖRNEK:

- saat dokuzu beş geç, saat yediye çeyrek kala, saat sekizi on dakika üç saniye geç, mesela saat onda vb.

☒ Dört veya daha çok basamaklı sayıların kolay okunabilmesi amacıyla içinde geçen **bin, milyon, milyar ve trilyon** sözleri harfle yazılabilir:

ÖRNEK:

- 1 milyar 500 milyon kişi, 3 bin 255 kalem, 8 trilyon 412 milyar vb.

2. Birden fazla kelimedenden oluşan sayılar ayrı yazılır:

ÖRNEK:

- iki yüz, üç yüz altmış beş, bin iki yüz elli bir vb.

3. Para ile ilgili işlemlerle senet, çek vb. ticari belgelerde geçen sayılar bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- 650,35 (altıyüzelliTL, otuzbeşkr.)

4. Yüzde ve binde işaretleri yazılırken sayılarla işaret arasında boşluk bırakılmaz:

ÖRNEK:

- %25, %050 vb.

5. Romen rakamları tarihî olaylarda, yüzyıllarda, hükümdar adlarında, tarihlerde ayların yazılışında, kitap ve dergi ciltlerinde, kitapların asıl bölümlerinden önceki sayfaların numaralandırılmasında, maddelerin sıralandırılmasında kullanılır:

ÖRNEK:

- *II. Dünya Savaşı; XX. yüzyıl; III. Selim, XIV. Louis, II. Wilhelm, V. Karl, VIII. Edward; 1.XI.1928; I. Cilt; I)... II) ...*

6. Adları sayılardan oluşan iskambil oyunları bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- *altmışaltı, ellibir, yirmibir vb.*

7. Dört veya daha çok basamaklı sayılar sondan sayılmak üzere üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve aralarına nokta konur:

ÖRNEK:

- 4.567, 326.197, 49.750.812, 28.434.250.310.500 vb.

8. Sayılarda kesirler virgülle ayrılır:

ÖRNEK:

- 15,2 (15 tam, onda 2); 5,26 (5 tam, yüzde 26) vb.

9. Sıra sayıları yazıyla ve rakamla gösterilebilir. Rakamla gösterilmesi durumunda ya rakamdan sonra bir nokta konur ya da rakamdan sonra kesme işareti konularak derece gösteren ek yazılır:

ÖRNEK:

- 15., 56., XX.; 15'inci, 56'ncı, XX'nci vb.

UYARI: Sıra sayıları ekle gösterildiklerinde rakamdan sonra sadece kesme işareti ve ek yazılır, ayrıca nokta konmaz:

ÖRNEK:

- 8.'inci değil 8'inci, 2.'nci değil 2'nci vb.

10. Üleştirme sayıları rakamla değil yazıyla belirtilir:

ÖRNEK:

- 2'şer değil ikişer, 9'ar değil dokuzar, 100'er değil yüzer vb.

11. Bayağı kesirlere getirilecek ekler alttaki sayı esas alınarak yazılır:

ÖRNEK:

- $4/8$ 'i (dört bölü sekizi), $1/2$ 'si (bir bölü ikisi) vb.

12. Bir zorunluluk olmadıkça cümle rakamla başlamaz.

BAĞLAÇ OLAN Kİ'NİN YAZILIŞI

1. Bağlaç olan **ki** ayrı yazılır:

- *bilmem ki, demek ki, kaldı ki vb.*
- *Türk dili, dillerin en zenginlerindendir; yeter ki bu dil, şuurla işlensin. (Atatürk)*
- *Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer.*

UYARI: Birkaç örnekte *ki* bağlacı kalıplaşmış olduğu için bitişik yazılır: *belki, çünkü, hâlbuki, mademki, meğerki, oysaki, sanki*. Bu örneklerden *çünkü* sözünde ek aynı zamanda küçük ünlü uyumuna uymuştur.

2. Şüphe ve pekiştirme göreviyle kullanılan *ki* sözü de ayrı yazılır:

ÖRNEK:

- *Ders bitti, zil çaldı mı ki? Seni öyle göreceğim geldi ki.*

BAĞLAÇ OLAN DA / DE’NİN YAZILIŞI

Bağlaç olan *da / de* ayrı yazılır ve kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak büyük ünlü uyumuna uyar:

ÖRNEK:

- *Kızı da geldi gelini de.*
- *Durumu oğluna da bildirdi.*
- *Sen de mi kardeşim?*
- *Güç de olsa.*
- *Konuşur da konuşur.*

UYARI: Ayrı yazılan *da / de* hiçbir zaman *ta / te* biçiminde yazılmaz:

ÖRNEK:

- *Gidip de gelmemek var, gelip de görmemek var*
(*Gidip te gelmemek var, gelip te görmemek var değil*)

UYARI: *Ya* sözüyle birlikte kullanılan *da* ayrı yazılır: *ya da*

UYARI: *Da / de* bağlacını kendisinden önceki kelimedenden kesme ile ayırmak yanlıştır:

- *Ayşe de geldi* (*Ayşe’de geldi değil*).
- *Kitabın kapağına da dikkat et* (*Kitabın kapağına’da dikkat et değil*).

BULUNMA DURUMU EKİ -DA / -DE / -TA / -TE ' NİN YAZILIŞI

Bulunma durumu eki getirildiği kelimeye bitişik yazılır:

ÖRNEK:

- *devede (deve-de) kulak, yolda (yol-da) kalmak, ayakta (ayak-ta) durmak, işte (iş-te) çalışmak vb.*
- *Yurtta sulh, cihanda sulh. (Atatürk)*

SORU EKİ Mİ / Mİ / MU / MÜ'NÜN YAZILIŞI

1. Bu ek gelenekleşmiş olarak ayrı yazılır ve kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumlarına uyar:

ÖRNEK:

- *Kaldı mı? Sen de mi geldin? Olur mu? İnsanlık öldü mü?*

2. Soru ekinden sonra gelen ekler, bu eke bitişik olarak yazılır:

ÖRNEK:

- *Verecek misin? Okuyor muyuz? Çocuk muyum?*
Gelecek miydi? Güler misin, ağlar mısın?

3. Bu ek sorudan başka görevlerde kullanıldığında da ayrı yazılır:

ÖRNEK:

- *Güzel mi güzel! Yağmur yağdı mı dışarı çıkamayız.*

UYARI: Birleşik fiillerde **mi** soru eki iki kelimenin arasına da gelebilir:

- *Vaz mı geçtin?*

KISALTMALARIN YAZIMI

Kısaltma; bir kelimenin, terimin veya özel adın, içerdği harflerden biri veya birkaçı ile daha kısa olarak ifade edilmesi ve simgeleştirilmesidir. Kısaltmalarla ilgili kurallar şunlardır:

1. Kuruluş, ülke, kitap, dergi ve yön adlarının kısaltmaları her kelimenin ilk harfinin büyük olarak yazılmasıyla yapılır:

ÖRNEK:

- *TBMM* (Türkiye Büyük Millet Meclisi), *TDK* (Türk Dil Kurumu), *ABD* (Amerika Birleşik Devletleri); *KB* (Kutadgu Bilig); *TD* (Türk Dili), *TK* (Türk Kültürü), *TDED* (Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi); *B* (batı), *D* (doğu), *G* (güney), *K* (kuzey); *GB* (güneybatı), *GD* (güneydoğu), *KB* (kuzeybatı), *KD*(kuzeydoğu) vb.

☑ Ancak bazen kelimelerin, özellikle son kelimenin birkaç harfinin kısaltmaya alındığı da görülür. Bazen de aradaki kelimelerden hiç harf alınmadığı olur. Bu tür kısaltmalarda, kısaltmanın akılda kalabilmesi için yeni bir kelime oluşturma amacı güdülür:

ÖRNEK:

- *BOTAŞ* (Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi), *İLESAM*(İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Meslek Birliği), *TÖMER* (Türkçe Öğretim Merkezi) vb.

UYARI: Gelenekleşmiş olan *T.C. (Türkiye Cumhuriyeti)* ve *T. (Türkçe)* kısaltmalarının dışında büyük harflerle yapılan kısaltmalarda nokta kullanılmaz.

2. Ölçü birimlerinin uluslararası kısaltmaları kullanılır:

ÖRNEK:

- *m* (metre), *mm* (milimetre), *cm* (santimetre), *km*(kilometre), *g* (gram), *kg* (kilogram), *l* (litre), *hl* (hektolitre), *mg* (miligram), *m²* (metrekare), *cm²*(santimetrekare) vb.

3. Kuruluş, kitap, dergi ve yön adlarıyla ölçülerin dışında kalan kelime veya kelime gruplarının kısaltılmasında, ilk harfle birlikte kelimeyi oluşturan temel harfler dikkate alınır. Kısaltılan kelime veya kelime grubu; özel ad, unvan veya rütbe ise ilk harf büyük; cins isim ise ilk harf küçük olur:

ÖRNEK:

- *Alm.* (Almanca), *İng.* (İngilizce), *Kocatepe Mah.* (Kocatepe Mahallesi), *Güniz Sok.* (Güniz Sokağı), *Prof.* (Profesör), *Dr.* (Doktor), *Av.* (Avukat), *Alb.* (Albay), *Gen.* (General); *sf.* (sıfat), *haz.* (hazırlayan), *çev.* (çeviren), *ed.* (edebiyat), *fiz.* (fizik), *kim.* (kimya) vb.

☑ Küçük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kelimenin okunuşu esas alınır:

ÖRNEK:

- *cm'yi*, *kg'dan*, *mm'den*, *kr.un.*

☑ Büyük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde ise kısaltmanın son harfinin okunuşu esas alınır:

ÖRNEK:

- *BDT'ye*, *TDK'den*, *THY'de*, *TRT'den*, *TL'nin* vb.

☑ Kısaltması büyük harflerle yapıldığı hâlde bir kelime gibi okunan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın okunuşu esas alınır:

ÖRNEK:

- *ASELSAN'da*, *BOTAŞ'ın*, *NATO'dan*, *UNESCO'ya* vb.

UYARI: Numara sözünün kısaltması da kelime gibi okunduğundan getirilecek olan ek okunuşa göre getirilecektir:

ÖRNEK:

- *No.lu*, *No.suz*

☑ Sonunda nokta bulunan kısaltmalarla üs işaretli kısaltmalara gelen ekler kesmeyle ayrılmaz. Bu tür kısaltmalarda ek noktadan ve üs işaretinden sonra, kelimenin veya üs işaretinin okunuşuna uygun olarak yazılır:

ÖRNEK:

- *vb.leri, Alm.dan, İng.yi; cm³e (santimetreküpe), m²ye (metrekareye), 6⁴ten (altı üssü dörtten) vb.*

☑ Sert ünsüzle biten kısaltmalar, ek aldıkları zaman okunuşta sert ses yumuşatılmaz:

ÖRNEK:

- *AGİK'in (AGİĞ'in değil), CMUK'un (CMUĞ'un değil), RTÜK'e (RTÜĞ'e değil), TÜBİTAK'ın (TÜBİTAĞ'ın değil) vb.*

UYARI: **Birlik** kelimesiyle yapılan kısaltmalarda söyleyişte **k**'nin yumuşatılması normaldir:

ÖRNEK:

- *ÇUKOBİRLİK'e (söylenişi ÇUKOBİRLİĞE), FİSKOBİRLİK'in (söylenişi FİSKOBİRLİĞİN) vb.*

İKİLEMELERİN YAZIMI

1. İkilemeler ayrı yazılır:

ÖRNEK:

- *adım adım, ağır ağır, akın akın, allak bullak, aval aval (bakmak), çeşit çeşit, derin derin, gide gide, güzel güzel, karış karış, kös kös (dinlemek), kucak kucak, şıpır şıpır, tak tak (vurmak), takım takım, tıkır tıkır, yavaş yavaş, kırk elli (yıl), üç beş (kişi), yüz yüz elli (yıllık) vb.*
- *bata çıka, çoluk çocuk, düşe kalka, eciş bücüş, eğri büğrü, enine boyuna, eski püskü, ev bark, konu komşu, pılı pırtı, salkım saçak, sere serpe, soy sop, süklüm püklüm, yana yakıla, yarım yamalak vb.*

2. **m** ile yapılmış ikilemeler de ayrı yazılır:

ÖRNEK:

- *at mat, çocuk mocuk, dolap molap, kapı mapı, kitap mitap vb.*

3. İsim durum ekleri ve iyelik ekiyle yapılan ikilemeler de ayrı yazılır:

ÖRNEK:

- *baş başa, diz dize, el ele, göz göze, iç içe, omuz omuza, yan yana; baştan başa, daldan dala, elden ele, günden güne, içten içe, yıldan yıla; başa baş, bire bir (ölçü), dişe diş, göze göz, teke tek; ardı ardına, boşu boşuna, günü gününe, peşi peşine, ucu ucuna vb.*

DEYİMLERİN YAZIMI

- ☑ Deyimler ayrı yazılır.

ÖRNEK:

- *akıntıya kürek çekmek, çam devirmek, çanak tutmak, gönlünden geçirmek, göz atmak, kulak asmak, kulak vermek, çantada keklik, devede kulak, yağlı kuyruk, yüz görümlüğü vb.*

TARİHLERİN YAZIMI

- ☑ Tarihlerin yazımında gün, ay, yıl sırası izlenir ve aşağıdakilerden biri kullanılır.

ÖRNEK:

- **1 Haziran 2009, 1 / 6 / 2009, 1 / VI / 2009, 1. 6. 2009, 1. VI. 2009**

İLE'NİN YAZILIŞI

ile, ayrı olarak yazılabildiği gibi kelimelere eklenerek de yazılabilir.

1. **ile**, ünsüzle biten kelimelere bitişik olarak yazıldığında *i* ünlüsü düşer ve büyük ünlü uyumuna uyar:

ÖRNEK:

- *bulut-la* (*bulut ile*), *çiçek-le* (*çiçek ile*), *kuş-la* (*kuş ile*) vb.

2. **ile**, ünlüyle biten kelimelere bitişik olarak yazıldığında araya *y* ünsüzü girer ve başındaki *i* ünlüsü düşer:

ÖRNEK:

- *arkadaşı-y-la* (*arkadaşı ile*), *çevre-y-le* (*çevre ile*),
sürü-y-le (*sürü ile*), *yapı-y-la* (*yapı ile*) vb.

3. Türkçede kelime içinde iki ünlü arasındaki ünsüz, kendinden sonraki ünlüyle hece kurar:

ÖRNEK:

- *a-ra-ba*, *bi-çi-mi-ne*, *in-sa-nın*, *ka-ra-ca* vb.

SATIR SONUNA SIĞMAYAN KELİMELERİN YAZIMI

1. Kelime içinde yan yana gelen iki ünsüzden ilki kendinden önceki ünlüyle, ikincisi kendinden sonraki ünlüyle hece kurar:

ÖRNEK:

- *al-dı*, *bir-lik*, *sev-mek* vb.

2. Kelime içinde yan yana gelen üç ünsüz harften ilk ikisi kendinden önceki ünlüyle, üçüncüsü kendinden sonraki ünlüyle hece kurar:

ÖRNEK:

- alt-lık, Türk-çe, kork-mak vb.

3. Batı kökenli kelimeler, Türkçenin hece yapısına göre hecelere ayrılır:

ÖRNEK:

- band-rol, kont-rol, port-re, prog-ram, sant-ral, sürp-riz, tund-ra, volf-ram vb.

4. Türkçede satır sonunda kelimeler bölünebilir fakat heceler bölünemez. Satıra sığmayan kelimeler bölünürken satır sonuna kısa çizgi (-) konur.

ÖRNEK:

- Burasını ilk defa görüyormuş gibi duvarlara, perdelere, möblelere, eş-
yalara bakıyor, hayret ediyordu. Bütün bu muhitte Türk hayatına, Türk ruhu-
na ait bir gölge, bir çizgi bile yoktu. Birden Bursa'daki çocukluğunun geçti-
ği babaevini hatırladı; sofada rahat ve beyaz örtülü divanlar vardı.
(Ömer Seyfettin)

5. İlk heceden sonraki heceler ünsüzle başlar. Bitişik yazılan kelimelerde de bu kurala uyulur:

ÖRNEK:

- ba-şöğ-ret-men, il-ko-kul, Ka-ra-os-ma-noğ-lu vb.

6. Ayırmada satır sonunda ve satır başında tek harf bırakılmaz:

ÖRNEK:

- u-
çurtma değil,
.....uçurt-
ma;
- müdafa-
a değil,
.....müda-
faa;

7. Kesme işareti satır sonuna geldiğinde yalnız kesme işareti kullanılır; ayrıca çizgi kullanılmaz.

- *Edirne'*
nin...
- *Ankara'*
dan...
- *1996'*
da...

EK FİİLİN YAZILIŞI

Ek fiilin çekimli biçimleri (*idi, imiş, ise*) ayrı yazılabildiği gibi bitişik olarak da yazılabilir.

1. Ünsüzle biten kelimelere bitişik olarak yazıldığında *i* ünlüsü düşer, ayrıca büyük ünlü uyumuna uyar:

ÖRNEK:

- *yorgun-du* (*yorgun idi*), *güzel-miş* (*güzel imiş*), *gelir-se* (*gelir ise*) vb.

2. Ünlüyle biten kelimelere bitişik olarak yazıldığında araya *y* ünsüzü girer ve başındaki *i* ünlüsü düşer, ayrıca büyük ünlü uyumuna uyar:

ÖRNEK:

- *sonuncu-y-du* (*sonuncu idi*), *yabancı-y-miş* (*yabancı imiş*), *ne-y-se* (*ne ise*) vb.

3. Eklenerek yazıldığında baştaki *i* düşer. Eklendiği kelimenin ünlüleri kalın olsa da *-ken* zarf-fiil ekinin ünlüsü ince kalır:

ÖRNEK:

- *başlayacak-ken* (*başlayacak iken*), *çalışıyor-ken* (*çalışıyor iken*), *durgun-ken* (*durgun iken*), *okur-ken* (*okur iken*), *olgun-ken* (*olgun iken*), *uyur-ken* (*uyur iken*), *yazar-ken* (*yazar iken*); *geliyor-ken* (*geliyor iken*), *gülmüş-ken* (*gülmüş iken*), *öğretmen-ken* (*öğretmen iken*) vb.

UYARI: Ek-fiilin zarf-fiil eki almış biçimi olan **iken** ayrı yazılabildiği gibi kelimelere eklenerek de yazılabilir.

iken, ünlüyle biten kelimelere bitişik olarak yazıldığında araya y ünsüzü girer ve başındaki i ünlüsü düşer:

ÖRNEK:

- *evde-y-ken (evde iken), okulda-y-ken (okulda iken), okumakta-y-ken (okumakta iken), yolda-y-ken (yolda iken) vb.*

YABANCI ÖZEL ADLARIN YAZIMI

Latin Harflerini Kullanan Dillerdeki Özel Adlar

1. Latin harflerini kullanan dillerdeki özel adlar özgün biçimleriyle yazılır:

ÖRNEK:

- *Beethoven, Byron, Cervantes, Chopin, Eminescu, Grimm, Horatius, Molière, Puccini, Rousseau, Shakespeare; Bologna, Buenos Aires, Iorga, Ile-de-France, Karlovy Vary, Latium, Loire, Mann, New York, Nice, Rio de Janeiro, Vaasa, Wuppertal vb.*

☒ Batı dillerinde kullanılan adların okunuşları ayraç içinde gösterilebilir:

ÖRNEK:

Shakespeare (Şekspir) vb.

2. Eskiden dilimize yerleşmiş bazı Batı kökenli kişi ve yer adları Türkçe söylenişlerine göre yazılır:

ÖRNEK:

- *Napolyon, Şarlken, Şarl (Demirbaş Şarl); Atina, Brüksel, Cenevre, Londra, Marsilya, Münih, Paris, Roma, Selânik, Venedik, Viyana, Zürih; Hollanda, Letonya, Lüksemburg vb.*

3. Yabancı özel adlardan türetilmiş akım adları Türkçe söylenişlerine göre yazılır:

ÖRNEK:

- *Dekartçılık, Epikürcülük, Kalvenci, Kalvencilik, Kalvenizm, Kartezyenizm, Lüterci, Lütercilik, Marksçılık, Marksist, Marksizm vb.*

4. Ait olduğu dilde ayrı yazılan yer adları Türkçede de ayrı yazılır:

ÖRNEK:

- *Buenos Aires, Frankfurt am Main, Freiburg im Breisgau, Hyde Park, Mont Blanc, New Orleans, New York, Rio de Janeiro, San Marino, Wiener Neustadt, Titov Veles vb.*

Arapça ve Farsça Özel Adlar

☑ Kökeni Arapça ve Farsça olan kişi ve yer adları Türkçenin ses ve yapı özelliklerine göre yazılır:

ÖRNEK:

- *Ahmet, Bedrettin, Fuat, Mehmet, Necmettin, Nizamettin, Ömer, Rıza, Saadettin; Cezayir, Fas, Filistin, Mısır, Suudi Arabistan; Bağdat, Cidde, Erdebil, Halep, İsfahan, İskenderiye, Medine, Mekke, Şam, Şiraz, Tahran, Tebriz, Trablusgarp vb.*

Yunanca Özel Adlar

☑ Yunanca adlar yazılırken Yunan harflerinin ses değerlerini karşılayan Türk harfleri kullanılır:

ÖRNEK:

- *Homeros, Herodotos, Euripides, Pindaros, Solon, Sokrates, Aristoteles, Platon, Venizelos, Karamanlis, Papandreu, Onasis vb.*

☑ *Herodotos, Sokrates, Aristoteles, Platon, Pythagoras, Eukleides* adları dilimize *Herodot, Sokrat, Aristo, Eflatun, Pisagor, Öklid* biçimlerinde yerleşmiştir.

Rusça Özel Adlar

☑ Rusça özel adlar yazılırken Rus harflerinin ses değerlerini karşılayan Türk harfleri kullanılır:

ÖRNEK:

- *Bolşevik, Brejnev, Çaykovski, Çehov, Dostoyevski, Gogol, Gorbaçov, İlminskiy, İlyiç, Katayev, Klyaştorniy, Malov, Mendeleyev, Prokofyev, Puşkin, Şolohov, Tolstoy, Yeltsin; Moskova, Omsk, Orenburg, Petersburg, Volga, Yenisey vb.*

Uzak Doğu Dillerindeki Özel Adlar

1. Çince adlar, Türkçede yerleşmiş biçimlerine göre yazılır:

ÖRNEK:

- *Huangho, Kanton, Nankin, Pekin, Şanghay.*

Çince soyadları küçük adlardan önce gelir. Soyadları çoklukla tek hecelidir, küçük adlar ise bir veya iki heceden oluşur. Bu adlar büyük harfle başlar; heceler arasına çizgi konur: **Sun Yat-sen, Lin Yu-tang**. Yalnız **Konfüçyüs** gibi yaygınlık kazanmış adlar bitişik yazılır.

2. Japonca adlar da Türkçede yerleşmiş biçimlerine göre yazılır:

ÖRNEK:

- *Tokyo, Hiroşima, Nagazaki, Osaka, Kyoto; Hirohito, Kayako Hayashi, Sbuishi Kato, Masao Mori.*

Türk Devletleri ve Topluluklarındaki Özel Adlar

☑ Türk devletleri ve topluluklarındaki kişi ve yer adları Türkçede yerleşmiş biçimlerine göre yazılır:

ÖRNEK:

- *Azerbaycan, Özbekistan; Taşkent, Semerkant, Bakü, Bişkek; Abdullah Tukay, Abdür-rauf Fıtrat, Bahtiyar Vahapzade, Baykonur, Cafer Cebbarlı, Cemal Kemal, Cengiz Aytmatov, İslam Kerimov, Muhtar Avazov, Osman Nasır vb.*

ALINTILARIN YAZIMI

1. Çift ünsüz harfle başlayan Batı kökenli alıntılar, ünsüzler arasına ünlü konulmadan yazılır:

ÖRNEK:

- *francala, gram, gramer, gramofon, grup, Hristiyan, kral, kredi, kritik, plan, pratik, problem, profesör, program, proje, propaganda, protein, prova, psikoloji, slogan, snop, spiker, spor, staj, stil, stüdyo, trafik, tren, triptik vb.*

☑ Bu tür birkaç alıntıda, söz başında veya iki ünsüz arasında bir ünlü türemiştir. Bu ünlü söylenişte de yazılıştta da gösterilir:

ÖRNEK:

- *iskarpin, iskele, iskelet, istasyon, istatistik, kulüp vb.*

2. İçinde yan yana iki veya daha fazla ünsüz bulunan Batı kökenli alıntılar, ünsüzler arasına ünlü konmadan yazılır:

ÖRNEK:

- *alafranga, apartman, biyografi, elektrik, gangster, kilogram, orkestra, paragraf, telgraf vb.*

3. İki ünsüzle biten Batı kökenli alıntılar, ünsüzler arasına ünlü konmadan yazılır:

ÖRNEK:

- *film, form, lüks, modern, natürmort, psikiyatr, seks, slayt, teyp vb.*

4. Batı kökenli alıntılarının içindeki ve sonundaki **g** ünsüzleri olduğu gibi korunur:

ÖRNEK:

- *biyografi, diyagram, dogma, magma, monografi, paragraf, program; arkeolog, demagog, diyalog, filolog, jeolog, katalog, monolog, psikolog, ürolog vb.*

Ancak **fotoğraf** ve **topoğraf** kelimelerinde **g**'ler **ğ**'ye döner.

Aşağıdaki durumlarda Batı kökenli kelimeler özgün biçimleri ile yazılırlar:

1. Bilim, sanat ve uzmanlık dallarında kullanılan bazı terimler:

ÖRNEK:

- *andante* (müzik), *cuprum* (kimya), *deseptyl* (eczacılık),
quercus, *terminus technicus* (teknik terim) vb.

2. Latin yazı sistemini kullanan dillerden alınma deyim ve sözler:

ÖRNEK:

- *Veni, vidi, vici* (Geldim, gördüm, yendim.);
conditio sine qua non (Olmazsa olmaz.);
eppur si muove (Dünya her şeye rağmen dönüyor.);
to be or not to be (olmak veya olmamak);
l'art pour l'art (Sanat sanat içindir.);
l'Etat c'est moi (Devlet benim.);
traduttore traditore (Çevirmen haindir.);
persona non grata (istenmeyen kişi) vb.
- *Mesele falan değildi öyle,*
To be or not to be kendisi için;
Bir akşam uyudu;
Uyanmayıverdi. (Orhan Veli Kanık

ÖRNEK:

UYARI:

